

Susret biblijske skupine na temu:

Riječ koja daje smisao našim riječima – ususret Nedjelji Božje riječi

Ivan BENA KOVIĆ

profesor Svetog pisma na
Katoličkom bogoslovnom
fakultetu u Đakovu i
povjerenik Đakovačko-osječke
nadbiskupije za biblijski
pastoral

● Molitva na početku biblijskog susreta

Gospodine Isuse Kriste, daruj nam snagu svoga Duha da možemo oslušivati Tvoju svetu Riječ te ju prihvaćati svojim umom i svojim srcem. Ne daj da obezvrijedimo poticaje koje nam upućuješ putem svoje riječi. Oraspoloži nas stoga za ponizno oslušivanje Tvoga govora i daruj nam ustrajnost na tome putu. To molimo Tebe koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova. Amen.

1. Odabir biblijskog teksta

Riječ koja daje smisao našim riječima – ususret Nedjelji Božje riječi

Iv 1,1-18

U početku bijaše Riječ i Riječ bijaše u Boga
i Riječ bijaše Bog.

² Ona bijaše u početku u Boga.

³ Sve postade po njoj
i bez nje ne postade ništa.

Svemu što postade

⁴ u njoj bijaše život
i život bijaše ljudima svjetlo;

⁵ i svjetlo u tami svijetli
i tama ga ne obuže.

⁶ Bî čovjek poslan od Boga,
ime mu Ivan.

⁷ On dođe kao svjedok
da posvjedoči za Svjetlo
da svi vjeruju po njemu.

⁸ Ne bijaše on Svjetlo,
nego – da posvjedoči za Svjetlo.

⁹ Svjetlo istinsko
koje prosvjetljuje svakog čovjeka
dođe na svijet;

¹⁰ bijaše na svijetu
i svijet po njemu posta
i svijet ga ne upozna.
¹¹ K svojim dođe
i njegovi ga ne primiše.
¹² A onima koji ga primiše
podade moć
da postanu djeca Božja:
onima koji vjeruju u njegovo ime,
¹³ koji su rođeni
ne od krvi,
ni od volje tjelesne,
ni od volje muževlje,
nego – od Boga.

¹⁴ I Riječ tijelom postade
i nastani se među nama
i vidjesmo slavu njegovu
– slavu koju ima kao Jedinorođenac
od Oca – pun milosti i istine.

¹⁵ Ivan svjedoči za njega. Viče:
»To je onaj o kojem rekoh:
koji za mnom dolazi, preda mnom je
jer bijaše prije mene!«

¹⁶ Doista, od punine njegove
svi mi primismo,
i to milost na milost.

¹⁷ Uistinu, Zakon bijaše dan po Mojsiju,
a milost i istina nastu po Isusu Kristu.

¹⁸ Boga nitko nikada ne vidje:
Jedinorođenac – Bog –
koji je u krilu Očevu,
on ga obznani.

Što činimo dok slušamo (čitamo) biblijski tekst?

- Zapažamo prije svega koje osjećaje u nama budi čitanje, odnosno slušanje jednog biblijskog teksta.
- Tko govori i kome se obraća?
- Što govori tekst?
- Koja se pitanja rađaju u meni dok čitam tekst?
- Zašto bi netko uopće napisao ovaj tekst; s kojom je namjerom on sastavljen?
- Dovodi li tekst mene osobno u pitanje – moje postupke, moj život...?

2. Kratka biblijsko-teološka refleksija za lakše razumijevanje biblijskog teksta iz Ivanova Evanđelja¹

Biblijski tekst koji je središte naše analize jest sam početak Ivanova evanđelja. Bibličari ga na temelju

poznavanja grčko-rimske retorike te židovsko-helenističke baštine nazivaju *Prologom* Evanđelja po Ivanu. Naime, posegnemo li za grčkim tragedijama ili komedijama uočiti ćemo da na samome početku djela postoji prolog, odnosno dio koji na sintetičan način uvodi čitatelja u središnje teme djela. Dakle, na samom početku djela nalazi se tekst koji nas uvodi u sve ono što je istinski važno za razumijevanje djela u cjelini. Na jednak način i Ivanovo Evanđelje tekstom u Iv 1,1-18 uvodi u glavnu tematiku Evanđelja po Ivanu. Ona je, kako je i vidljivo u samome tekstu, temeljena na prikazu Logosa, tj. Riječi koja postaje tijelo te se nastanjuje u svijetu. Tekst to naglašava već u Iv 1,1, a ista misao kasnije svoju razradu ima u redcima koji slijede sve do retka 18, koji zaključuje misaonu jedinicu Iv 1,1-18. Sama pak literarna jedinica dijeli se na dva dijela:

a) Iv 1,1-13

b) Iv 1,14-18.

Razlog ove podjele leži u činjenici da je primjetno kako se u tekstu Iv 1,1-13 u trećem licu jednine prikazuje ono što čini Riječ, odnosno Logos, a potom se u Iv 4,14 tonaliteta, a i protagonist teksta mijenja. Ono o čemu se govorilo u Iv 1,1-13 sada s r. 14 dobiva svoju konkretizaciju u osobama koje su vidjele i prepoznale slavu Riječi, a onda u r. 15, Ivanovom pojavom, to biva još više izraženo. Iako se već u redcima 5-6 u tekst o Riječi umeće Ivanova pojava da naznači njegovo svjedočanstvo za Riječ. Na taj način već sama struktura teksta prikazuje kršćanstvo kao konkretizaciju onoga što čini Krist, odnosno Logos. Jer valja reći kako je sam *Prolog* Ivanova Evanđelja prikaz teološkog manuala u malom, odnosno drevni kršćanski himan koji na sažet način prikazuje smisao Božjeg prilaska svijetu. Kad je pak u pitanju podrijetlo ovoga teksta, himna ili prologa Ivanova Evanđelja, možemo reći kako mu je pozadina židovsko-helenistička baština orijentirana na mudrosnu biblijsku literaturu. Stoga će mnogi istraživači u ovome tekstu gledati svojevrstnu paralelu s personificiranim likom mudrosti, o čemu čitamo u Knjizi Mudrosti (Mudr 7-9; Izr 8).

Na koncu, spomenimo i središnje teme ovoga teksta, a one su prikaz temeljnih teoloških motiva koji će u Ivanovu Evanđelju na konkretan način u prikazu Kristova ministertva biti pojašnjene. Tekstom dominiraju slike poput svjetla koje svijetli u tami; život koji se po Logosu (Riječi) kreira u onima koji se otvaraju Kristovu spasiteljskom djelovanju; prepoznavanje, odnosno gledanje slave koja se očituje u djelovanju Krista u svijetu; priznavanje Riječi koja tijelom postaje te ispovijedanje vjere u istu Riječ (Krista).

¹ Na temelju misli Jeana Zumsteina izrečenih u komentaru na Ivanovo Evanđelje. Usp. J. ZUMSTEIN, *Il Vangelo secondo Giovanni. Volume 1 (1,1-12, 50)*, Torino, 2017., 66-74.

3. Biblijska teologija praktično primijenjena na vjerski život na temelju teksta u Iv 1,1-18

3.1. Riječ u kojoj je život

Kako smo netom i naglasili, tekst u Iv 1,1-18 prikaz je genijalnosti prve kršćanske zajednice koja je, koristeći se na poetski način židovsko-helenističkom kulturom, stvorila tekst koji će na više ili manje jasan način prikazati narav kršćanstva. Na samome početku teksta dominira prikaz Riječi ili Logosa koji je Bog i u trajnoj je povezanosti s Bogom. Isti Logos je za nas katolike sam Krist koji se uprisutnjuje u liturgiji Crkve kao najjasnijem mjestu očitovanja Božjeg boravka među ljudima. U liturgiji Crkve ista nam Riječ neprestano biva naviještana kako bi joj se sve više otvarali i po njoj živjeli radosno svoju svakodnevnicu. Jer u toj Riječi nalazi se život. Čini nam se kako će to biti od presudne važnosti za jasnije življenje vjere u konkretnim okolnostima našega života. No često se događa da istu riječ tako malo poznamo, a još manje ju želimo čuti kako bi nam mijenjala život. Tako uvidamo kako naše kršćanstvo sve više blijedi te u njemu nema ni životnosti ni sjaja koji daruje Riječ. I tako čovjek biva prepušten često sebi i svojim riječima. U njima pak ne nalazi rješenje za svoje životne probleme te često biva razočaran. Jer, s jedne strane, teško mu je povjerovati u Riječ koju Krist upućuje po Pismima, a s druge strane još teže napušta svoje riječi i svoj govor u koji je neprikladno uvjeren. Česta je to pojava, primjerice, na društvenim mrežama gdje svakodnevno možemo vidjeti ljude koji su tako puni riječi, iz kojih neprekidno izbija gorčina i razočaranje životom. Postoje ljudi koji takvu gorčinu poput ovisnika moraju neprestano i kreirati jer je važno da isti otrov bude prosut i po drugim ljudima. Na taj se način ogorčenost neprestano umnaža. A sve iz razloga nepovjerenja u Riječ koja je život. Riječ koja može očistiti i ponovno kreirati mir u našoj svakodnevnicu. Spomenimo i ono što je također turobna svakodnevnicu naših mladih – primanje ili slanje bezbroj poruka punih riječi zbog kojih čovjek može ostati povrijeđen i ponižen, a u najgorem slučaju i doveden u situaciju da sumnja u smisao vlastitog postojanja. Na koncu, konstatirajmo kako nepoznavanje Riječi (Krista) često dovodi i do krivih i uistinu pogubnih oblika religioznosti. Jer gdje se puno govori, a malo pada na koljena pred Riječi, mjesto i dalje zauzimaju naše riječi, počesto ispražnjene od svakog sadržaja i smisla koji im jedino Krist može dati. Možda je prilika da Treće nedjelje kroz crkvenu godinu, kad Crkva slavi Nedjelju Božje riječi, više o tome promišljamo.

3.2. Svjetlo koje svijetli u tami

Riječ je u našem tekstu simbolički prikazana kao svjetlo koje svijetli u tami. Očito je da su prvi kršća-

ni htjeli na konkretan način prikazati smisao svojeg kršćanstva. Krist je onaj koji je, dolazeći čovjeku i uzimajući njegovo tijelo, osvijetlio tmine naših života. Uvidamo kako je evanđelistu stalo do realnog prikaza svijeta u kojemu živimo. On se ne zaluduje lijepim pričama, niti od kršćanstva stvara karikaturu jer, kako će C. S. Lewis reći u naslovu jedne svoje knjige, »Kršćanstvo nije iluzija«. Kristovo uzimanje tijela izraženo kroz prikaz Riječi koja se utjelovljuje među nama način je na koji Bog želi isti svijet spasiti. Bog računa s tamom svijeta. On je se ne boji. Ne želi od svijeta stvarati rajsku stvarnost jer zna da ju je čovjek grijehom izgubio te da ju ponovno može zadobiti jedino dopuštajući Svjetlu da ga ponovno obasja i ponovno mu vrati izgubljeno dostojanstvo.

Važno je također naglasiti kako isto Svjetlo svijetli unatoč tami, i ona ga ne obuzima. To je velika poruka nade svima onima koji moraju djelovati u ovome svijetu, onima koji se već pomalo obeshrabruju biti svjetli u svijetu jer vide da je malo onih koji doista žele svijetliti i biti vjerni Riječi. Prolog ih Ivanova Evanđelja hrabri govoreći im da vrijedi biti u svjetlu i to isto svjetlo isijavati drugima. Jer onaj tko je jednom povjerovao Riječi, i time dopustio da ga obasja svjetlo Kristovo, ne može ostati zatvoren u svojoj uskogrudnosti i razočaranjima. On unatoč tami koja je oko njega i dalje ustrajava biti u svjetlu jer zna da je Krist s njime i da mu on jamči uspjeh na svim životnim stazama.

3.3. Svjedočenje za svjetlo

Govoriti o Bogu, a ne živjeti te izgovorene riječi, uistinu je ludost čovjeka, koji, kako sam Isus kaže, odlučuje graditi kuću na pijesku (usp. Mt 7,24-27). Iz istog razloga *Prolog* Ivanova Evanđelja uz prikaz Krista koji uzima tijelo prikazuje i čovjeka koji u tijelu svjedoči o istinitosti Krista i svjetla koje On daruje svijetu. Prvo smo vidjeli kako je sam Bog od Riječi postao tijelo, a sada vidimo kako je Ivan povjerovavši Riječi postao onaj koji u svome tijelu konkretizira njezinu istinitost. Čini nam se kako je to smisao kršćanstva. Najprije povjerovati Riječi, a zatim konkretnim životom prikazati da je ona živa u svakodnevnicu. Jer inače iznova od našeg kršćanstva pravimo karikaturu. I nije bez razloga Jakovljeva poslanica, koja opisuje život kršćana u svijetu, nazvala vjeru bez djela mrtvom (usp. Jak 2,14s). Primjera gdje u svakodnevnicu znamo našu vjeru umrtviti, odnosno učiniti ju apsurdnom, uistinu je mnogo. Počevši od onoga što bi trebalo biti najjednostavnije, a to je odlazak na nedjeljnu svetu misu, do konkretnog zauzimanja za brata čovjeka u potrebi. Ne možemo se oteti dojmu da na tim temeljnim testovima vjernosti Kristu padaju mnoga naša braća u vjeri. Zato *Prolog* inzistira na konkretnosti vjere koja se manifestira u našem životu. Inače nam crkve postaju sve praznije

zbog brojnih razloga. S jedne strane, zato što puk ne vidi konkretnost življenja vjere svojih pastira, koji se često zatvore u prepričavanje priča, a s druge strane što im takvo kršćanstvo ne daje snagu za život. Ono im se čini tlapnjom. Naravno, uvijek postoje svijetli primjeri, no prečesto smo izloženi onim uistinu negativnim modelima realizacije kršćanstva u praksi.

3.4. Primiti Krista i postati dijete Božje

Prolog nam na jasan način prikazuje kako se djecom Božjom postaje na način da bivamo ponovno rođeni, ali ne tako da se iznova rađamo u tijelu od krvi i mesa, nego tako što se otvaramo Duhu Božjem. Upravo je ovaj motiv pokazatelj istinitosti tvrdnje da *Prolog* na sažet način prikazuje teme koje će se kasnije razvijati u Evanđelju. Jer o ponovnom rođenju odozgo čitamo u čuvenom razgovoru Isusa i Nikodema u Iv 3. Dakle, evanđelist želi naglasiti važnost otvaranja životu po Duhu, a ne tek životarenju po tijelu. Naravno da je to lako reći, osobito u društvu u kojemu mnogi ljudi doista teško žive te im je stvarno velik problem osigurati i ono najnužnije za život. Ipak, važno je zastati i promisliti, u kakvoj god se životnoj situaciji nalazili, o osobnom životu otvorenosti za djelovanje Duha Božjeg. Jer primanje Riječi jamstvo je moći koju nam samo Krist može dati. To nije nešto što sami sebi možemo dati, nego nešto što moramo primiti kao dar. Ovu temu razrađuje se na direktan način u Iv 4 gdje čitamo o susretu Isusa i Samaritanke, žene pozvane primiti vodu živu koju Krist daje. I upravo će ta evanđeoska perikopa pokazati kako su često naše osobne ranjenosti i zatvorenosti za Duh prepreka jednom skladnijem i radosnijem životu. Možda ipak sahnemo zbog naših grijeha, a do to ne želimo priznati?

3.5. Vidjeti slavu Krista – iskustvo vjere u Krista unatoč tome što ga ne vidimo svojim očima

I, na koncu, dotaknimo još jedno praktično biblijsko-teološko pitanje na temelju Ivanova *Prologa* – mogućnost ili nemogućnost gledanja Božjeg lica. U *Prologu* čitamo kako oni koji su prihvatili Krista, koji je Božja Riječ ljudima, sada vide i očita im je slava Božja. Oni, dakle, iz susreta s Riječi prenose sada iskustvo njezine životnosti. To je izuzetno važno za uočiti jer vjera Crkve, koja se iz toga iskustva susreta s Riječi kasnije gradi, počiva upravo na živom susretu s Bogom u Riječi. Iznova se pokazuje da je temelj za život nas vjernika susret s Kristom koji je Riječ i koji je jedini sposoban oživiti nas i dati nam svježinu života. Ono što Crkva kasnije prenosi naraštajima koji će doći jest, dakle, živo iskustvo susreta s Bogom koji se rodio i uzeo tijelo. To je jamstvo života Crkve i onoga što ona jest. Iz tog razloga će biti od presudne važnosti naše intimno zajedništvo s Kristom kojega susrećemo u Riječi. S jedne strane,

iskustvo vjere da On uistinu progovara u Riječi, a s druge strane, da u taj govor mi osobno vjerujemo. To će kasnije rađati zrelošću života u vjeri. No, to se neće moći dogoditi ukoliko poput Ivana ne budemo jednostavni i ponizni sluge Riječi, svjesni da nismo mi Krist, nego oni koji s njime ulazimo u odnos kako bi nam On dao snagu za naše djelovanje. Ako tako ne promatramo sebe i svoje poslanje u svijetu, brzo ćemo promašiti smisao sebe. Ne promatrajući sebe kao ponizne sluge Riječi, brzo onda stavljamo sebe na mjesto Krista, otvarajući tako put stvaranju paralelne religioznosti. U *Prologu* vidimo kako je Ivan Krstitelj svjestan svoje uloge sluge te to izričito tvrdi. Čini nam se da je to put Crkve i danas. One koja bi se trebala osloboditi sebe i uputiti Kristu. Na koncu, kao da nam Krist želi reći da se trebamo ugledati na Riječ koja ustvari ne govori puno, ali govori njezina pojava i ono što ona čini i ostvaruje u svijetu. I doista nam se onda čini da je Krist poput nijeme Riječi koja ne stavlja toliko naglasak na riječi kao riječi, nego više na govor djela, pri čemu je buka riječi suvišna.

4. Završno promišljanje o vjeri na temelju pročitana biblijskog teksta

Dobro je još jednom promisliti o svojoj vjeri na temelju biblijskog teksta. To činimo na način da si postavljamo sljedeća pitanja:

1. Vjerujem li da se Krist stvarno rodio i boravio na Zemlji u tijelu?
2. Kako živim svoju vjeru; ima li u mom životu mjesta gdje istinski prakticiram svoju vjeru?
3. Koliko se otvaram Božjoj Riječi da mijenja i oblikuje moj život?
4. Jesam li možda prestao vjerovati u svjetlo, odnosno dobro, gledajući zlo i nemoral u svijetu?
5. Kako pričam o svojim iskustvima vjere i mogu li uopće ispričati svoja vjerska iskustva?

● Molitveni završetak susreta

Zahvaljujemo Ti, Gospodine, što si nam omogućio da Te susretnemo u Tvojim svetoj riječi koju nam daruješ kao snagu na našem životnom putu. Ta riječ nam je okrepa u našim slabim ljudskim nastojanjima da Ti budemo istinski vjerni. Vjerujemo, Bože, da si doista u Isusu Kristu postao čovjek i boravio među nama. No tako često sumnjamo u tvoje živo prisustvo među nama. Daj nam, Gospodine, snagu da Ti i dalje vjerujemo i otvaramo se Tvome svjetlu unatoč tami koju vidimo u sebi i oko sebe. Daj, Gospodine, da uvijek vjerujemo kako tvoje svjetlo obasjava naše tmine i da nas nikada ne napuštaš, nego nam uvijek daješ svjetlo nade na životnim putevima. Osaždi nas i u trenutcima kad trebamo svjedočiti za Tebe i prikazati Tebe živim u svijetu. To molimo Tebe koji živiš i kraljuješ u vijeke vjekova. Amen. ■